

Jerzy Szydłowski, E. Foltyn, Renata Abłamowicz, Dariusz Abłamowicz

Kamieniec, gm. Zbrosławice, woj.
katowickie, st. 2

Informator Archeologiczny : badania 22, 100-101

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

krawędzi) wystąpiło zagłębione palenisko z konstrukcją kamienną, o miąższości około 30 cm i maksymalnej średnicy 90 cm. W jego wypełnisku znaleziono bardzo dużo kości zwierzęcych (ponad 100 fragmentów) oraz pojedyncze ułamki ceramiki.

W drugim wykopie (o wymiarach 2,5 x 5 m), sąsiadującym z wyżej omówionym, eksplorowano trzy następujące po sobie kolejno warstwy: gliny ze śladami spalenizny, plasku z bardzo licznymi ułamiłkami węgla drzewnego oraz gliny ze żwirem. Być może ich charakter i układ jest wynikiem prac prowadzonych na grodzisku w okresie wczesnośredniowiecznym (w ostatniej fazie osadnictwa), mających na celu zmianę ukształtowania tej partii majdanu. Wyjaśnienie charakteru i zakresu tych przekształceń wymaga wykonania przekopu przez wał grodziska.

W omawianym wykopie materiał zabytkowy, w postaci nielicznych kawałków kości zwierzęcych oraz 62 fragmentów ręcznie lepionych naczyń, wystąpił jedynie w dwóch warstwach gliny. Chronologicę ceramiki można określić bardzo szeroko - od okresu późnorzymskiego po wczesne średniowiecze (do XIII w.). Datowanie to odnosi się również do ułamków naczyń, znalezionych w pozostałych wykopach (niektóre z nich nawiązują do materiału znanego z obszaru Litwy - do tzw. ceramiki kreskowanej i "oblewanej"). Natomiast zabytki metalowe (2 żelazne i 69 brązowych), odkryte w obrębie dwóch, usytuowanych w sąsiedztwie wału wykopów, pochodzą z X - XIII w., analogicznie jak przedmioty znalezione w trakcie poprzednich sezonów badawczych.

Materiały (nr lnw. PMA/V/8664) i dokumentacja z badań znajdują się w PMA w Warszawie.
Badania będą kontynuowane.

Kalisz - Zawodzie, Grodzisko

Polska Akademia Nauk Instytut Historii Kultury Materialnej Kaliskie Stanowisko Archeologiczne

Badania prowadzili dr Tadeusz Baranowski i mgr Leszek Gajewski; opiekę naukową sprawowali prof. dr hab. Witold Hensel i prof. dr hab. Stanisław Tabaczyński; uczestniczyli geolodzy: prof. dr hab. Ewa Stupnicka (UW) i dr Franco Pianetti (Włoska Rada Badań Naukowych - Wenecja); rysowniczką Maria Krakowiak i fotograf Marek Gmur (IIKM) oraz studenci i młodzież z OHP. Finansował WKZ w Kaliszu. Pomocy udzielało Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej. Szósty sezon drugiego etapu badań. Grodzisko wczesnośredniowieczne.

Prace skoncentrowano we wschodniej części grodziska, w obrębie tak zwanej kolegiaty p.w. Św. Pawła. Odsłonięto cały rzut poziomy wkopów fundamentowych najstarszej budowli, nazwanej roboczo "kościółem A". Obiekt ten, wzniesiony z drewna i gliny składał się z prostokątnej nawy o wymiarach około 8,0 x 7,6 m i prostokątnego prezbiterium o wymiarach około 4,0 x 3,8 m. Oś podłużna leżała na linii NE - SW. Rów fundamentowy o szerokości 75 - 80 cm zachowany był do głębokości około 70 cm. W wewnętrznych ścianach wkopu stwierdzono ślady szalowania deskami. W wypełnisku wkopu fundamentowego i w jego otoczeniu występowało wiele fragmentów niezdeblonych płytek ceramicznych, pochodzących najpewniej z wystroju ścian. Liczne grudki stopionego brązu świadczą o pierwotnym istnieniu metalowych elementów konstrukcyjnych lub dekoracyjnych. W dwóch punktach fundamenty "kościół A" przykryte są wypełniskiem rowu fundamentowego późniejszego obiektu, oznaczonego jako "kościół B".

W 1988 r. prace objęły także obiekt uznany przez odkrywców (lata 1958 - 1963) za grobowiec Mieszka Starego i Mieszka Mieszkowica. Na razie nie wyjaśniono wszystkich wątpliwości. Ważnym znaleziskiem z tego obszaru jest plakietka miedziana, dekorowana elementem przypominającym wzór na denarach krzyżowych.

Na zewnątrz ławy fundamentowej największego założenia kamiennego "kolegiaty" natrafiono na niższe (w stosunku do odkrytych w latach 1959 - 1963) poziomy cmentarzyska związane z kościołem. Odsłonięto cztery groby. Na szczególną uwagę zasługuje grób 4/88, w którym w drewnianej trumnie pochowano zmarłego - kalekę. Był to dorosły, o zniekształconych kościach kręgosłupa (garb) oraz o zdeformowanej i krótszej prawej ręce. Pochówek ten nie wyróżniał się żadnym szczegółem wyposażenia od innych spotykanych na tym cmentarzysku.

W ścianie wykopu badawczego "kolegiaty" odsłonięto nawarstwienia pozwalające na powiązanie z wynikami poprzedniego etapu badań.

Materiały znajdują się w Kaliskim Stanowisku Archeologicznym.
Prace będą kontynuowane.

**Kamieniec, gm. Zbrosławice,
woj. katowickie,
st. 2**

Uniwersytet Śląski Instytut Historii
Muzeum Śląskie Dział Archeologii
w Katowicach

Badania prowadził prof. dr hab. Jerzy Szydłowski, mgr mgr E. Foltyn,

Renata i Dariusz Ablamowiczowie (autor sprawozdania). Badania finansowane z funduszy problemu resortowego (RPBP) III.36. Ośmy sezon badań. Grodzisko wczesnośredniowieczne, osada kultury łużyckiej z okresu halsztackiego C - D.

Kontynuowano badania wykopaliskowe na grodzisku położonym na cyplu terenu wcinającym się od wschodu w dolinę rzeki Dramy, w odległości około 400 m w kierunku północno-wschodnim od pobliskiej stacji kolejowej.

Prace skupiono w obrębie czterech odcinków. I wykop zlokalizowano w obrębie ara 71, ćw. A/B wraz z poszerzeniem wzdłuż krawędzi skarpy, w celu stwierdzenia kierunku przebiegu wału zasadniczego. Wykop II, początkowo zawężony do części położonej w obrębie ara 59, ćw. C (częściowo przebadany w sezonie 1987) przedłużono do krawędzi skarpy i poszerzono obejmując ary 50, ćw. B i 60, ćw. A/C. Podobnie jak i poprzednio starano się w tym miejscu uchwycić przebieg wału, a także dokonać obserwacji odnośnie jego konstrukcji. Tymi samymi przesłankami kierowano się zakładając III wykop na przeciwległej skarpcie wyniesienia (ar 61, ćw. A/C). IV wykop namierzono w obrębie ara 77, ćw. B w celu uchwycenia w całości obiektu wczesnośredniowiecznego 4/87, zlokalizowanego w trakcie badań w 1987 r.

Łącznie przebadano obszar o powierzchni około 60 m².

Obserwacje układów stratygraficznych nie odbiegały od poczynionych w sezonach 1986 i 1987, tzn. pod warstwą humusu z podglebieniem w wykopach I i II natrafiono na pozostałości obwałowań wczesnośredniowiecznych i ślady spalenizny, a w wykopach III i IV na nleżbyt wyraźnie rysującą się warstwę kulturową, zawierającą zabytki (głównie skorupy i naczyń) wczesnośredniowieczne jak i kultury łużyckiej. Poniżej występowała następna warstwa o odmiennym charakterze, w obrębie której występowały zabytki wyłącznie kultury łużyckiej. W niektórych wykopach pod warstwą kulturową łużycką uchwyciono małe zazwyczaj zaciemnienia, w części będące niewątpliwie śladami po słupach, dobrze rysujące się na tle płaskowo-gliniastego calca. Ogólna niższość nawarstwień kulturowych sięgała nawet 3,00 m od powierzchni.

Wnioski, które można wysunąć na obecnym, wstępnym etapie opracowywania wyników badań na stanowisku w Kamieńcu w 1988 r. można ująć w kilku punktach:

1/ umocnienia obronne grodziska wczesnośredniowiecznego poza wałem poprzecznym (i poprzedzającym go od strony zewnętrznej fosą) od strony wschodniej, najłatwiej dostępnej, biegły z pewnością wzdłuż krawędzi południowej wyniesienia, na którym znajduje się stanowisko. Istnienia wału przy krawędzi od strony północnej cypla nie da się wykluczyć, jakkolwiek w tej części wyraźnych jego pozostałości nie uchwyciono.

2/ wał obronny grodziska nie był jednorodny pod względem konstrukcji na całym odcinku swego przebiegu: wał poprzeczny posiadał jądro ziemne licowane od zewnątrz płytami kamiennymi, zaś u góry znajdowało się zwieńczenie w postaci przypuszczalnie konstrukcji drewnianej, raczej rozbudowanej niż w typie palisady. Przy samej krawędzi skarpy wał ten był wzmocniony przy stopie kamieniami wapiennymi, zaś od strony wewnętrznej prawdopodobnie belkami drewnianymi; w tej też części do usypiska dodano więcej niż gdzieś indziej ilości spajającej gliny, co przypuszczalnie zapobiegało obsuwaniu. W części przy skarpcie południowej w usypisku ziemnym wału zastosowano konstrukcje drewniane w postaci belek ułożonych równolegle względem siebie, zabezpieczone na samej krawędzi skarpy i tuż za nią płytami i kamieniami wapiennymi.

3/ nie pozyskano żadnych nowych materiałów, które w sposób istotny podważyłyby kilka wcześniej przyjętych, roboczych ustaleń: na st. 2 w Kamieńcu w miejscu z natury obronnym znajdowała się w okresie HC - D osada ludności kultury łużyckiej (a ściślej podgrupy częstochowsko-gliwickiej) grupy górnośląsko-małopolskiej tej kultury), na którą w okresie wczesnego średniowiecza (VIII - IX w.) nawarstwiło się grodzisko. Grodzisko to po pewnym okresie użytkowania uległo destrukcji i spaleniu.

W wyniku badań zlokalizowano i przebadano 6 obiektów, w zasadzie na obecnym etapie uznawane za pozostałości po słupach ludności kultury łużyckiej, ponadto dokończono eksploatację obiektu 4/87 z okresu wczesnego średniowiecza. Wśród pozyskanych wymiencić należy skorupy z naczyń, nleżbyt liczne, zazwyczaj silnie skorodowane fragmenty przedmiotów żelaznych, kości zwierzęce, brytki żużla żelazistego. Do okazów tzw. wydzielonych zaliczymy grzechotkę glinianą, grociek strzały z zadziarami wykonany prawdopodobnie z rogu, a także szydło i dużo kościane.

Materiały z badań i wykonaną dokumentację złożono w Dziale Archeologii Muzeum Śląskiego w Katowicach.

Nie przewiduje się kontynuacji badań w terenie.

Kraków - Nowa Huta - Wycląże, st. 5 - patrz neolit.

Kraków - Kurdwanów, st. 8 i 12 - patrz okres wpływów rzymskich.

Kraków - Opatkowice, st. 5 i 6 - patrz okres wpływów rzymskich.